

9. prosince v jedenáct hodin večer, sedmnáctou noc od opuštění vřaku, Pollardův člun zmizel ve tmě. Muži na druhých dvou člunech volali své ztracené druhy, ale nikdo se neozýval. Chase s Joyem diskutovali, co budou dělat. Oba moc dobře věděli, co *mají* udělat. Jak se dohodli naposledy, když se ztratil jeden z člunů, měli plout dál a nepokoušet se zmizelou posádku hledat. „Při této příležitosti jsme však usoudili, že vynaložíme drobné úsilí,“ vzpomíná Chase, „ale pokud ihned nepomůže k nalezení člunu, upustíme od něj a poplujeme dál.“

Chase s Joyem tedy spustili plachty a čekali. Minuty se vlekly, potom Chase nabil pistoli a vystřelil. Nic. Po celé hodině pohupování na vlnách ve tmě posádky obou člunů zdřáhavě vypluly a všichni předpokládali, že kapitána a jeho muže už nikdy neuvidí.

Na druhý den ráno někdo ve vzdálenosti dvou mil po větru zahlédl plachtu. Chase a Joy okamžitě změnili kurz a zanedlouho se všechny tři posádky opět shledaly. Jejich osudy se opět, řečeno Chaseovými slovy, „nedobrovolně spojily“.

Právě v onen den, osmnáctý od opuštění vřaku, žízeň a hlad dostoupily nových, trýznivých rozměrů. Dokonce i stoický Chase byl v pokušení „porušit naše rozhodnutí a projednou ukojit z našich zásob neodbytné puzení přírody“. Vyplnit zásoby by však znamenalo rozsudek smrti: „Stačilo malé zamyšlení, aby nás přesvědčilo o neuváženosti a změkčilosti takového kroku, a s jakýmsi melancholickým uspokojením jsme od něj upustili.“

Abý se Chase ujistil, že se nikdo nepokusí ukrást chleba, přemístil potraviny do svého lodního kufří. Kdykoli usnul, měl přes něj přehozenou ruku nebo nohu. Také neustále měl po boku nabitou pistoli. Na muže z kvakerského ostrova Nantucket to byl nezvyklý projev síly. Nickerson nabył dojmu, že prvního důstojníka by nepřimělo potraviny vydat „nic než násilí na jeho osobě“. Chase se rozhodl, že kdyby kdokoli protestoval proti jeho metodě přidělů, okamžitě by suchary rozporcoval na stejné dávky a rozdělil je mezi muže. Kdyby přišlo na to, aby se vzdal vlastních zásob, byl „odhodlaný nést smrtelné následky“.

Odpoledne obklopilo tři velrybářské čluny hejno létajících ryb. Čtyři z nich narazily na plachty Chaseova člunu. Jedna spadla prvnímu důstojníkovi k nohám a ten jí instinktivně celou zhltl, i se šupinami. Za-

tímco zbytek posádky se přetahoval o další tři ryby, Chase měl poprvé od ztroskotání *Essexu* pocit, že se rozesměje nad „komickým a téměř zoufalým úsilím mých pěti druhů, z nichž každý se snažil rybu získat“. První důstojník sice trval na disciplinovaném sdílení chleba a vody, pokud však člověku nečekaně spadlo do klína štěstí, jako třeba létající ryba, platila jiná pravidla – pak každý bojoval sám za sebe.

Na druhý den nastalo téměř bezvětří a Chase navrhl, aby snědli druhou želvu. Stejně jako před jedenácti dny „bohatý pokrm... posílil naše těla a občerstvil nás na duchu“. Další tři dny stále vál mírný vánek. Teplota stoupala a muži skomírali pod bezmračnou oblohou. „Jelikož jsme se neměli jak ochránit před pronikavými paprsky [slunce],“ napsal Nickerson, „naše utrpení začalo být téměř nesnesitelné, protože nedostačující příděl vody nás sotva udržoval při životě.“

Ve středu 13. prosince vítr náhle začal vát z nečekaného směru – ze severu – a přinesl s sebou „velmi vítanou a překvapivou změnu“. Nyní mohli nabrat kurz přímo k Jižní Americe. Z poledního pozorování vyplynulo, že sotva dopluli na jednadvacátý stupeň jižní šířky, ocitli se nejméně pět stupňů (nebo tři sta námořních mil) od pásma lehkých proměnlivých větrů, které, jak doufali, je poženou na východ. Důstojníci se však rozhodli uvěřit, že „[jsme] vypluli z pasátů, dostali se do pásma proměnlivých větrů a se vši pravděpodobností bychom měli doplout k pevnině o mnoho dnů dříve, než jsme předpokládali“.

Když severní vánek na druhý den přestal vát, byli zdrceni: „Leč běda! Naše očekávání byla pouhý sen, z kterého jsme se záhy krutě probrali.“ Jejich ponuré úvahy ještě více potemněly, když se v bezvětří, jež trvalo další tři dny, pekli pod oslepujícím, neúprosným sluncem: „Extrémně dusné počasí, náhlé a nečekané zmaření našich nadějí a následná sklíčená nálada, to vše nás opět přimělo k úvahám a naplnilo naše duše obavami a melancholickými předtuchami.“

Dvacátý třetí den od opuštění *Essexu*, 14. prosince, už se rychle blížili nejzazšímu termínu, kdy měli doplout do pásma proměnlivých větrů, ale nadále vězeli v bezvětří a ještě jim zbývaly stovky mil plavby na jih. Pokud vůbec měli mít naději, že doplují k pevnině živí, musely by jim zásoby potravin vydržet mnohem déle než šedesát dnů. Chase oznámil mužům, že snižuje příděl sucharů na polovinu, na pouhé tři unce

denně. Pečlivě zkoumal jejich výrazy, jestli nespátí nějaké známky vzdoru. „Proti tomuto opatření nikdo nic nenamítal,“ uvádí Chase. „Všichni se podřídili, nebo alespoň zdánlivě, s obdivuhodnou statečností a sebeovládáním.“

Ačkoli mnohem více hrozilo, že dojdou zásoby vody, Chaseovi nezbývalo než udržovat denní příděl na půl pintě. „Nyní jsme ustavičně měli mnohem nesnesitelnější žízeň než hlad,“ napsal, „a povolené množství sotva dostačovalo, abychom přibližně třetinu doby měli vláhu v ústech.“

Ředitel Městského muzea v St. Louis, W. J. McGee, v roce 1906 publikoval jeden z nejpodrobnějších a nejbarvitějších popisů ničivých účinků extrémní dehydratace, jaké kdy byly zaznamenány. Jeho líčení vycházelo ze zážitků jednačtyřicetiletého bývalého námořníka Pabla Valencii. Později se stal zlatokopem a přežil téměř sedm dnů bez vody v arizonské poušti. Během svých útrap nepil žádnou jinou tekutinu než pár kapek vláhy, které se mu podařilo získat ze štíra, a vlastní moč, kterou každý den shromažďoval do polní lahve.

Muži z *Essexu* byli dohnáni do podobných krajností. „Marný byl každý prostředek, který jsme vyzkoušeli, abychom ulevili běsnící hořeče hrdla,“ vybavuje si Chase. Věděli, že pití slané vody jejich stav jen zhorší, některým z nich to však nezabránilo v pokusech udržet malé množství v ústech, protože doufali, že by se mohlo vstřebat trochu vláhy. Měli ještě větší žízeň. Stejně jako Valencia pili vlastní moč. „Naše utrpení za těchto bezvětrných dnů,“ píše Chase, „bylo téměř neuvěřitelné.“

Trosečníci z *Essexu* se dostali do fáze dehydratace, kterou McGee popisuje jako „pocit vaty v ústech“. Sliny jsou husté a mají odpornou chuť; jazyk se nepříjemně lepí na zuby a patro. Ačkoli mluvit je obtížné, žizníci jedinci často mívají nutkání ustavičně si stěžovat na žízeň, dokud neochraptí tak, že už nemohou říct ani slovo. Připadá jim, že mají knedlík v krku, a proto neustále polykají v marné snaze se jej zbavit. Trpí úpornými bolestmi hlavy a šíje. Svráštíje se jim kůže v obličejí, což vytváří pocit napětí. Mají zasažený sluch a mnohdy začínou halucinovat.

Ještě je čekala muka způsobená stavem, kdy se v ústech přestanou tvořit sliny. Jazyk ztvrdne do „zncitlivělé tíhy, komíhá se na stále ještě

měkkém kořeni a cize naráží do zubů“, jak popisuje McGee. Mluvit je nemožné, ačkoli je známo, že lidé v tomto stavu kvílíjí a hulákají. Následuje fáze „krvavého potu“, při níž dochází k „postupné mumifikaci původně živého těla“. Jazyk napuchne do takových rozměrů, že se vyvaluje z úst. Popraskají oční víčka a z očí začnou téct krvavé slzy. Krk je tak oteklý, že je obtížné dýchat, takže vzniká neslučitelný, leč příznačně děsivý pocit jako při tonutí ve vodě. Nakonec, když síla slunce neúprosně vysaje z těla zbytek vláhy, nastává „smrt zaživa“, stav, do nějž dospěl Pablo Valencia, když ho McGee našel na pouštní stezce, jak leze po čtyřech:

Rty mu zmizely, jako by je měl amputované, zbyly jen tenké hrany zčernalé tkáně; zuby a dásně mu vyčnívaly jako zvířeti staženému z kůže, ale byly černé a vysušené jako kus sušeného masa; nos měl seschlý a svrašťelý na polovinu délky, nosní sliznici zčernalou; oči mu strnuly ve vytržštěném výrazu bez mrkání, okolní kůže byla tak stažená, že mu vystoupily spojivky, též černé jako dásně...; jeho pokožka se celkově zbarvila do příšerného brunátného, ale zároveň popelavě šedivého odstínu, s velkými sinálými skvrnami a pásy; lýtka a chodidla i předloktí a ruce měl rozedrané a podrápané od trní a ostrého kamení, ale i ty nejčerstvější šrámy vypadaly jen jako poškrábaná suchá kůže, beze stopy krve.

Díky denní půl pintě vody muži z *Essexu* do tohoto stadia ještě nedospěli – ale jejich stav se rapidně zhoršoval. Zatímco slunce pražilo z pustého modrého nebe, horko začalo být tak nesnesitelné, že tři muži z Chaseova člunu se rozhodli nahnout přes lub a zchladit svá spálená těla v moři. Jakmile první muž přešel přes bok člunu, vykřikl vzrušením. Dno jejich člunu bylo pokryté živočichy, které popsal jako malé škeble. Rychle jednu odloupl a snědl ji. Prohlásil ji za „velmi lahodnou a příjemnou potravu“.

Ve skutečnosti to nebyly škeble, ale vilejší stvolnatí. Na rozdíl od bělavých svijonožců ve tvaru kornoutu, kteří jsou běžně k vidění na přístavních pilotech a lodích, mají stvoly: tmavohnědá schránka obklopuje masitý, narůžověle bílý krček, připomínající husí krk. Jedna středověká

legenda praví, že jakmile tito vilejší dorostou do dostatečných rozměrů, promění se v husy a odletí. Pobřežní stráž v současnosti podle velikosti vilejšů stvolnatých narostlých na dně opuštěného plavidla určuje, jak dlouho bylo na moři. Mohou dorůst do délky až půl stopy, ale vilejší na Chaseově velrybářském člunu pravděpodobně měli nanejvýš pár palců.

Zanedlouho všech šest mužů odlupovalo korýše ze dna člunu a cpali se jimi jako „parta nenasytů“. V Maroku, Portugalsku a Španělsku jsou vilejší stvolnatí odedávna považováni za pochoutku a ve státě Washington se pěstují ve velkém. Labužníci, kteří po odloupení vnější kůže jedí pouze válcovitý krček, přirovnávají jejich chuť ke krabímu masu, langustám nebo krevetám. Muži z *Essexu* nebyli tak vybíraví a snědli všechno kromě schránek.

„Jakmile jsme ukojili bezprostřední potřeby žaludku,“ píše Chase, „nasbírali jsme jich velké množství a naskládali jsme je do člunu.“ Ukázalo se však, že je potíž dostat muže na palubu. Byli tak zesláblí, že se nedokázali přehoupnout přes bort. Naštěstí se tři muži, kteří neuměli plavat, rozhodli zůstat ve člunu a dokázali plavce vytáhnout ven z vody. Původně si chtěli schovat nesnědené korýše na zítřek. Ale když na ty pamlsky sotva půl hodiny upřeně zírali, podlehli pokušení a všechny je snědli.

Kromě létajících ryb byli vilejší stvolnatí jedinými mořskými živočichy, které se námořníkům podařilo vydobýt z širého oceánu. Těchto dvacet velrybářů mělo vskutku výjimečnou smůlu, pokud jde o úlovky ryb, na nichž obvykle závisí přežití trosečníků. Problém byl částečně v tom, že hledání pásma proměnlivých větrů je zavedlo do pověstně neplodné oblasti Pacifiku.

Aby se v oceánu dařilo životu, musí obsahovat živiny nezbytné pro tvorbu fytoplanktonu, organismů na počátku oceánské potravního řetězce. Tyto živiny pocházejí ze dvou zdrojů: z pevniny, prostřednictvím řek a jejich přítoků, a z organického materiálu na dně oceánu. Oblast, do níž se posádka *Essexu* nyní vydala, byla tak daleko od Jižní Ameriky, že jediným zdrojem živin bylo oceánské dno.

Chladná voda je hustší než teplá, a když se povrchové vody oceánu v zimních měsících ochladí, nahradí je teplejší voda zespona, čímž

vzniká efekt mísení, který vyzvedává ze dna na povrch vody bohaté na živiny. V subtropické oblasti je však po celý rok víceméně stejná teplota. Proto oceán zůstává trvale rozdělený na teplou horní vrstvu a studenou dolní vrstvu, čímž prakticky odřezává živiny na dně od hladiny.

V následujících desetiletích mořeplavci zjistili, že v této části Tichého oceánu se téměř nevyskytují ryby ani ptáci. Matthew Fontaine Maury v polovině devatenáctého století sestavil definitivní soubor námořních map větrů a mořských proudů. Opíral se především o informace od velrybářů. V jeho námořní mapě Pacifiku je vyznačená rozlehlá oválná oblast zvaná „pustina“, která se táhne od dolní části širomořského loviště k jižnímu výběžku Chile. Tři velrybářské čluny z *Essexu* se nyní nacházely uprostřed této pustiny. Stejně jako Pablo Valencia dospěly do svého soukromého údolí smrti.

Bezvětrí trvalo i 15. prosince, čtyřiatřicátý den jejich útrap. Přestože nevál vítr, do Chaseova člunu zatékalo více než obvykle. Při hledání trhliny znovu zvedli podlážku na přídi. Tentokrát zjistili, že se uvolnila plaňka blízko kýlu, na samém dně člunu. Kdyby byli na palubě lodi, jednoduše by člun převrátili dnem vzhůru a plaňku by přitloukli. Jenomže nyní, uprostřed oceánu, nevěděli, jak se mají dolů dostat. Dokonce ani Chase, kterého Nickerson označil za „doktora“ člunu, nedokázal přijít na způsob, jak jej opravit.

Jednadvacetiletý harpunář Benjamin Lawrence po krátké úvaze vznesl návrh: omotá si kolem pasu lano a zanoří se pod vodu se sekyrkou v ruce. Zatímco Chase z vnitřku člunu zatloukal hřebík, Lawrence přidržoval sekyrku u vnější strany plaňky. Až špička hřebíku narazila na kovovou plochu sekyrky, ohnula se jako rybářský háček a zarazila se do dřeva. Poslední údery Chaseova kladívka přibily hlavičku hřebíku a zároveň pevně stloukly prkna k sobě. Toto „zahnutí hřebíku“ se obvykle provádělo speciálním kladívkem, ale protentokrát musela postačit sekyrka.

Na *Essexu* byly zpochybněny Lawrenceovy harpunářské schopnosti a byl nucen přenechat harpunu svému náročnému prvnímu důstojníkovi. Nyní však Chase i celý zbytek posádky naslouchali jeho radám. Chase s plánem ihned souhlasil a zanedlouho byl Lawrence ve vodě a tiskl

sekyrku ke dnu člunu. Tak jak předpovídal, vypadlé prkno zapadlo na místo. Dokonce i Chase musel připustit, že opatření „splnilo účel nad naše očekávání“.

Dusné počasí přetrvávalo i další den a „s ohromnou silou a tvrdostí doléhalo na naše zdraví a náladu“. Někteří muži blouznili žízni. „Vzbuzovala ta nejnepříjemnější podráždění,“ poznamenal Chase, „což zhoršovalo bezútěšné snášení bezvětrí a vyvolávalo touhu po nějakém ulehčujícím prostředku – po jakékoli úlevě od vleklého utrpení.“ Potřeba akce zesílila, když z poledního pozorování vyplynulo, že za posledních čtyřiaadvacet hodin upluli o deset mil zpátky.

Všude kolem nich se rozléhal nezčeřený oceán a dosahoval k zakřivenému horizontu jako dno zářivě modré mísy. S vyprahlými ústy bylo obtížné mluvit, natož zpívat chvalozpěvy. Společně s jejich postupem vpřed ustala i modlitební setkání. Tehdy v neděli mlčky seděli v člunech a zoufale doufali v záchranu s vědomím, že doma na Nantucketu tisíce lidí sedí na dřevěných lavicích Severní a Jižní modlitebny a čekají, až bude vyjevena vůle Boží.

Kvakeři se při bohoslužbách snažili „niterně soustředit“: ve snaze nalézt Božího ducha odkládali veškeré světské starosti. Když se někomu zachtělo promluvit, zvláště deklamoval: napůl prozpěvoval, napůl vydával vzlyky, které mohly přecházet do přirozenější řeči. Ačkoli jen málo mužů z *Essexu* bylo aktivními kvakery, všichni Nantuckeťané se už někdy v životě zúčastnili kvakerské bohoslužby. Protokol a rytmy „setkání“ Přátel byly součástí jejich kulturního dědictví.

Až do této chvíle vedli muže při modlitbách Afroameričané, jmenovitě šedesátiletý Richard Peterson. To nebylo na moři nezvyklé. Bílí námořníci často vzhlíželi k černochům a jejich evangelickému stylu bohoslužeb a čerpali z něj náboženskou sílu, zvláště v dobách ohrožení. Kapitán lodi, která se v roce 1818 potápěla za vichřice v severním Atlantiku, úpěnlivě prosil černého kuchaře, který byl členem baptistické církve v New Bedfordu, aby jménem posádky požádal Boha o pomoc. Kuchař poklekl na zmítající se palubě a „velmi vroucně se modlil, aby nás Bůh ochránil a spasil před děsivou, běsnící bouří“. Loď se skutečně zachránila.

Tehdy odpoledne to však nakonec byl Pollard, kdo se odhodlal promluvit pod nesnesitelně pražícím sluncem. Hlasem zničeným dehydratací zasípal, aby se pokusili z bezvětrí vyveslovat. Každý muž by dostal během dne dvojíty příděl a potom by večer veslovali, „dokud z nějakého kvadrantu nezačne vát vítr“.

Všichni s návrhem okamžitě souhlasili. Po dnech, kdy uvízli na jednom místě v oceánu, jako by byli přišpendlení, a kdy nic neodvádělo jejich pozornost od žízně a hladu, konečně měli na co se připravit. Snědli chleba a vychutnali si, jak se každá božsky osvěživá kapička vody vsakuje do jejich rozpraskaných a okoralých úst. Těšili se na nadcházející noc.

Za normálních okolností bylo veslování úkolem, který pomáhal definovat cenu muže na velrybářské lodi. Každá posádka se pyšnila schopností veslovat s lehkostí, čtyři hodiny v kuse, a největší radost mužům udělalo, když předhonili druhý člun. Tehdy v noci však jakýkoli záblesk soutěživosti záhy pohasl. Ačkoli to byli mladíci od patnácti do osmadvaceti let, veslovali jako starci – při každém záběru sebou škubali a úpěli bolestí. Poslední tři týdny jejich těla vyhubla. Bez polštářků tuku, které by jim přirozeně obalovaly kosti, jim pouhé sezení připadalo jako muka. S ubývajícím svalstvem se jim scvrkly paže, takže měli potíže vesla udržet, natož za ně tahat. Muži jeden za druhým odpadali a bezvládně se zhroutili, takže nebylo možné plout dál.

„Učinili jsme jen velmi žalostný pokrok,“ vzpomíná Chase. „Hlad a žízeň i dlouhá nečinnost nás tak oslabily, že za tři hodiny to všichni muži vzdali a dále jsme od tohoto plánu upustili.“ Když leželi ve člunech a oddechovali, ve vysušených hrdlech a plicích jim chřestil vzduch. Přestože jejich těla spaloval žár, tenká, papírovitá pokožka se vůbec nepotila. Jejich hlasité dýchání se postupně ztišilo a znovu je ohlušilo zlověstné ticho bezvětrného a pustého oceánu.

Na druhý den ráno zjistili změnu – šumění vody a závan vzduchu přes obličej, když poprvé za pět dní po moři přeběhl lehký větrík. Přestože vál přesně z té nevhodné strany (jihovýchod), muži jej vítali „s téměř bouřlivými pocity vděčnosti a radosti“.

V poledne už vála vichřice. Vítr se stočil na východo-jihovýchod a opět byli nuceni zkrátit všechny plachty a spustit stěžně. Nazítří se vítr

zmírnil a záhy ho už měli v plachtách. Navzdory zlepšení počasí byla tato noc „jednou z nejtisnivějších položek v celém výčtu našeho strádání“, jak vzpomíná Chase.

Nyní věděli, že i kdyby se vítr zázračně stočil na západ, nemají už dostatek vody, aby jim vydržela třicet či více dnů, které by trvalo doplout k chilskému pobřeží. Jejich tělesná muka dostoupila strašlivého crescenda. Bylo to téměř, jako by dostali otravu z kombinovaných účinků žízně a hladu. V ústech se jim sbíhaly „nevýslovně nesnesitelné“ lepkaivé a hořké sliny. Vypadávaly jim celé chomáče vlasů. Kůži měli tak sežehlou a pokrytou boláky, že postříkání mořskou vodou cítili jako popálení kyselinou. Nejzvláštnější bylo, že jak jim oči zapadly do důlků a vystoupily lícní kosti, všichni začali vypadat stejně, identity se setřely dehydratací a hladověním.

Celý tento dlouhý a bezútešný týden se muži snažili posilovat jakousi mantrou: „K trpělivosti a radostné vytrvalosti, říkáli jsme si neustále,“ vzpomíná Chase, „a odhodlání, tak silné, jak jen si duše může předsevzít, lpět na existenci do posledního zbytku naděje a dechu.“ V noci na 20. prosince, téměř přesně za měsíc od potopení *Essexu*, se někteří muži vzdali. Chase to poznal podle jejich „skleslé nálady a vyčerpaných těl“ a „naprosté lhostejnosti k vlastnímu osudu“: ještě den nebo dva, a lidé by začali umírat.

Příští ráno začalo stejně jako tolik předchozích. Nickerson vzpomínal, jak kolem sedmé hodiny „jsme dosti zamlkle a sklíčeně seděli na dně našeho malého člunu“. Devatenáctiletý William Wright z Cape Codu vstal, aby si protáhl nohy. Pohlédl směrem po větru a potom se zadíval pozorněji.

„Vidím pevninu!“ zvolal.